

سَمَاءُ

دانشگاه علوم ریاضی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد
ریاضی (محض)

عنوان

ارتباط بین سیلو حاصلضرب های یک گروه و
مانده حل پذیری آن

استاد راهنما

دکتر علی ایرانمنش

نگارش

زینب یعقوبی بشلی

بهمن ۱۳۸۸

تقدیم به

طبع منبع پدرم

مهر بی دریغ مادرم

برکت حضور همسرم

و

خنده‌های پر نشاط پسرم

تشکر و قدردانی

پروردگارا! توفیقم ده تا نعمتی را که به من و پدر و مادرم ارزانی داشته‌ای سپاس گویم و کار شایسته‌ای انجام دهم که تو می‌پسندی، و فرزندانم را برایم شایسته گردان. به راستی، من به درگاهت توبه آوردم و من از فرمانبردارانم.^۱

در تهیه این پایان‌نامه، به جمعی از بزرگواران به بهانه‌های گوناگون وام‌دار می‌باشم. بنابراین بدینوسیله نسبت به:

- استاد راهنمای خود، آقای دکتر ایرانمنش به خاطر رهنمودهای ارزشمندشان،
  - داوران داخلی و خارجی خود که در مطالعه و بررسی این پایان‌نامه قبول زحمت نموده‌اند،
  - دوستان عزیزم خانم‌ها ایمانی و فرودی به خاطر تمام محبت‌هایشان،
  - و خانواده‌ی ارزشمندم بویژه مادر گرانقدرم به خاطر همه‌ی زحماتی که متحمل شدند
- مراتب قدردانی و سپاس خود را ابراز می‌دارم.

---

^۱سوره احقاف، بخشی از آیه ۱۵

چکیده

سیلو دنباله‌ی کامل $\mathcal{P} = P_1, \dots, P_m$ از یک گروه متناهی G ، دنباله‌ای از m زیرگروه p_i -زیرگروه سیلوی G است به طوری که، $p_1, \dots, p_m$ تمامی مقسوم علیه‌های اول متمایز $|G|$ باشند. حاصلضرب متناظر $P_1 \dots P_m$ را یک سیلو حاصلضرب کامل G می‌نامیم و آن را با نماد $\Pi(\mathcal{P})$ نمایش می‌دهیم.

در این پایان‌نامه دو مطلب اساسی زیر را مورد مطالعه قرار می‌دهیم:

(۱) ارتباط بین سیلو حاصلضرب‌های کامل گروه متناهی G و مانده‌ی حل پذیری آن:

- ابتدا ثابت می‌شود که برای هر $\Pi(\mathcal{P})$ دلخواه، زیرگروه نرمال مینیمال یکتایی مانند N وجود دارد به طوری که $\Pi(\mathcal{P})N = G$. سپس ثابت می‌شود که حاصلضرب تمامی این زیرگروه‌ها، مانده‌ی حل پذیری G - کوچکترین زیرگروه نرمال G که گروه خارج قسمتی متناظر با آن حل پذیر است - خواهد بود.

- همچنین بررسی می‌کنیم که مانده‌ی حل پذیری G ، به وسیله‌ی همه‌ی فاکتورهایی که در تجزیه‌ی نابدیهی 1_G ، در سیلو حاصلضرب‌های کامل G ، ظاهر می‌شوند، تولید می‌گردد.

(۲) بررسی سیلو تجزیه پذیری گروه متقارن S_n :

گروه G را سیلو تجزیه پذیر نامند هرگاه سیلو دنباله‌ی کاملی مانند $\mathcal{P}$ وجود داشته باشد که $G = \Pi(\mathcal{P})$. بررسی خواهیم کرد که گروه‌های S_n به ازای $n \leq 8$ سیلو تجزیه پذیرند.

کلمات کلیدی:

سیلو حاصلضرب کامل، سیلو دنباله‌ی کامل، سیلو تجزیه پذیر، مانده‌ی حل پذیری

فهرست مندرجات

ج	فهرست علائم
۱	۱ پلی به گذشته
۴	۲ پیش نیازها
۴	۱.۲ تعاریف و قضایای مقدماتی
۴	۱.۱.۲ یادآوری
۹	۲.۱.۲ مانده‌ی حل‌پذیری
۱۰	۳.۱.۲ زیرگروه‌های هال
۱۳	۲.۲ هسته‌ها و حاصلضرب‌ها
۱۶	۳.۲ سیلو حاصلضرب‌ها و سیلو دنباله‌های کامل
۱۷	۱.۳.۲ سیلو دنباله‌های کامل مستقل و وابسته
۲۱	۲.۳.۲ مکمل سیلو حاصلضرب کامل
۲۲	۳.۳.۲ سیلو تجزیه‌پذیری و تجزیه‌ی سیلو
۲۸	۴.۲ سیلو حاصلضرب‌ها و رادیکال حل‌پذیر
۳۲	۳ نتایج اصلی
۳۲	۱.۳ قضایای اصلی

۴۱	مثال‌هایی از گروه‌های سیلو تجزیه پذیر و تجزیه ناپذیر	۴
۴۱	گروه متقارن S_n	۱.۴
۴۷	گروه یکانی $SU_3(9)$	۲.۴
۴۷	گروه یکانی متناهی	۱.۲.۴
۵۰	بررسی سیلو تجزیه ناپذیری $SU_3(9)$	۲.۲.۴
۵۲		مسائل باز
۵۳		حرف آخر
۵۴		کتاب‌نامه

فهرست علائم

گروه متناوب روی n حرف	A_n
مرتبه‌ی گروه G	$ G $
اندیس زیر گروه H در G	$ G:H $
مجموعه‌ی تمام سیلو حاصلضرب‌های کامل G (از نوع τ)	$(CSP_\tau(G)) CSP(G)$
مجموعه‌ی تمام سیلو دنباله‌های کامل G (از نوع τ)	$(CSS_\tau(G)) CSS(G)$
میدان گالوا با q عضو	$GF(q)$
گروه خطی عام فضای برداری با بعد n روی میدان F	$GL_n(F)$
گروه خطی عام فضای برداری با بعد n روی میدان گالوای $GF(q)$	$GL_n(q)$
گروه یکانی عام در بعد n روی میدان با q^2 عضو	$GU_n(q^2)$
H زیرگروه مشخصه‌ی G	$H \text{ ch } G$
H زیرگروه G	$H \leq G$
H زیرگروه سره‌ی G	$H < G$
H زیرگروه نرمال G	$H \trianglelefteq G$
اشتراک تمام سیلو حاصلضرب‌های کامل G	$H(G)$
هسته‌ی (چپ) S	$Ker S$
چندگانگی g در $\mathcal{P}$	$m_{\mathcal{P}}(g)$
مکمل نرمال مینیمال $\Pi(\mathcal{P})$	$N_{\Pi(\mathcal{P})}$
رادیکال حل‌پذیر گروه G	$R(G)$
گروه متقارن روی n حرف	S_n
سیلو حاصلضرب کامل	$\Pi(\mathcal{P})$
مجموعه‌ی تمام مقسوم‌علیه‌های اول $ G $	$\pi(G)$
گروه خطی خاص در بعد n روی میدان با q عضو	$SL_n(q)$
گروه یکانی خاص در بعد n روی میدان با q عضو	$SU_n(q)$
مجموعه‌ی تمام فاکتورهای سیلوی 1_G	$Syl F(G)$
مجموعه‌ی تمام فاکتورهای سیلوی 1_G در سیلو دنباله‌های کامل از نوع τ	$Syl F(G, \tau)$
مجموعه‌ی تمام p زیرگروه‌های سیلوی G	$Syl_p(G)$
مانده‌ی حل‌پذیری G	$S(G)$
عضو $g^{-1}xg$	x^g
اشتراک تمام مانده سیلو حاصلضرب‌های گروه G	$Y(G)$
زیرگروه فراتینی G	$\phi(G)$

فصل ۱

پلی به گذشته

یک مسئله می تواند از چند راه، حل شود. به مسیر رودخانه ها نگاه کنید، شاید همین ایده را تداعی کند.

هدف این فصل مروری بر مراحل پیشرفت و تکامل مفهوم سیلو حاصل ضربها است.

۱. رده بندی گروه های حل پذیر

رده بندی گروه های حل پذیر همواره در نظریه ی گروه ها مورد توجه است. در این قسمت دو رده بندی از این گروه ها که در سالهای ۱۹۳۷ و ۱۹۹۴ ارائه شده است را مطرح می کنیم.

• در سال ۱۹۳۷ «هال»^۱ در [۴] یک رده بندی از گروه های حل پذیر را حدس زد:

گروه متناهی G حل پذیر است اگر و تنها اگر عناصر نابدیهی $a, b, c \in G$ وجود نداشته باشند که مرتبه هایشان نسبت به هم اول بوده و $abc = 1_G$.

«هال» توانست لزوم این حدس را ثابت کند و کفایت آن را «تامپسون»^۲ در سال ۱۹۶۸

در [۱۴] به اثبات رساند.

---

^۱ P. Hall
^۲ Thompson

• در سال ۱۹۹۴ «باری»^۳ و «وارد»^۴ در [۳] با بیان اینکه «هال» در [۴] حدس دیگری را در مورد رده‌بندی گروه‌های حل‌پذیر متناهی، مطرح کرده است، برهانی برای آن ارائه کردند و آن حدس این بود:

گروه متناهی G حل‌پذیر است اگر و تنها اگر حاصلضرب هر ترتیب از هر مجموعه نماینده، از زیرگروه‌های سیلوی G برابر G باشد. به طوری که یک مجموعه نماینده، به ازای هر عدد اول p که مرتبه‌ی G را می‌شمارد دقیقاً شامل یک p -زیرگروه سیلوی G باشد.

البته شایان ذکر است که شرط لازم این حدس را «میلر»^۵ در سال ۱۹۱۳ در [۱۳] ثابت کرده بود.

۲. طرح یک سؤال

در سال ۱۹۹۳ «هولت»^۶ و «رولی»^۷ در [۵] با طرح یک سؤال به مطالعه‌ی چند نوع گروه پرداختند:

فرض کنیم G گروهی متناهی باشد. آیا می‌توان به ازای هر عدد اول p که مرتبه‌ی G را می‌شمارد، p_i -زیرگروه‌های سیلوی P_i از G را بیابیم که، برای یک ترتیب خاص،
 $G = \prod P_i$ ؟

«هولت» و «رولی» با مطالعه‌ی این سؤال در مورد برخی از گروه‌ها از جمله A_5 و $SU_3(9)$ به مثال نقضی برای این سؤال دست پیدا کردند و در واقع نشان دادند که همه‌ی گروه‌ها سیلو تجزیه‌پذیر نیستند.

۳. مفهوم سیلو حاصلضرب‌ها

Barry^۳

Ward^۴

Miller^۵

Holt^۶

Rowley^۷

در سال ۲۰۰۵، «کاپلان»^۸ و «لوی»^۹،^{۱۰} در [۸] و [۷] با معرفی مفهوم سیلو حاصلضرب‌ها و سیلو دنباله‌های کامل یک گروه متناهی، به مطالعه‌ی ارتباط آن‌ها با رادیکال حل‌پذیری گروه پرداخته و صورت قابل استفاده‌ی دیگری از آنچه «باری» و «وارد» در سال ۱۹۹۴ ثابت کرده‌اند را مطرح کردند:

گروه متناهی G حل‌پذیر است اگر و تنها اگر G با هر سیلو حاصلضرب کامل خودش از یک نوع خاص، برابر باشد.

در سال ۲۰۰۶ نیز «کاپلان» و «لوی» با استفاده از مفهوم سیلو حاصلضرب‌ها به مطالعه‌ی ارتباط بین حل‌پذیری و تجزیه‌پذیری عناصر در گروه‌های متناهی پرداختند.

و بالاخره در سال ۲۰۰۸، این دو ریاضیدان در [۱۱] که مرجع اصلی این پایان‌نامه می‌باشد، رابطه‌ی بین سیلو حاصلضرب‌ها و مانده‌ی حل‌پذیری در گروه‌های متناهی را مورد بررسی قرار می‌دهند.

---

^۸Kaplan
^۹Levy

^{۱۰}از جمله‌ی مهمترین کسانی هستند که در ارتباط با سیلو حاصلضرب‌ها کار کردند.

فصل ۲

پیش نیازها

هر کتاب به نمایشنامه‌ای ماند که بایستی پیش از آغاز داستان، شخصیت‌ها و بازیگران آن را معرفی نمود.

۱.۲ تعاریف و قضایای مقدماتی

۱.۱.۲ یادآوری

تعریف ۱.۱.۲ فرض کنیم G یک گروه باشد، یک سری زیر نرمال G ، زنجیری است متناهی از زیرگروه‌های G مانند

$$1 = G_0 \leq G_1 \leq \dots \leq G_r = G$$

به طوری که به ازای هر i که $1 \leq i \leq r$ ، $G_{i-1} \triangleleft G_i$.

همچنین سری فوق را یک سری نرمال برای G نامیم هر گاه به ازای هر i ، $1 \leq i \leq r$ در G_i نرمال باشد.

تعریف ۲.۱.۲ سری نرمال $1 = G_0 \leq \dots \leq G_r = G$ را یک سری مرکزی گوئیم هرگاه به ازای هر i که $1 \leq i \leq r$ ، داشته باشیم $G_i/G_{i-1} \leq Z(G/G_{i-1})$.

در تعاریف فوق، هر G_i را یک جمله‌ی سری و r را طول سری و گروه‌های خارج قسمتی $1 \leq i \leq r, G_i/G_{i-1}$ را عوامل سری می‌نامند.

بدیهی است که هر سری نرمال، یک سری زیر نرمال است.

مثال ۳.۱.۲ گروه S_4 را در نظر می‌گیریم. فرض کنیم $V = \langle (12)(34), (23)(14) \rangle$ و $U = \langle (12)(34) \rangle$. سری $1 \leq V \leq S_4$ یک سری نرمال و سری $1 \leq U \leq V \leq S_4$ یک سری زیر نرمال برای S_4 می‌باشد که البته نرمال نیست.

مثال ۴.۱.۲ نمایش $G = \langle a, b \mid a^2 = b^4 = (ab)^2 = 1 \rangle$ را برای D_8 در نظر می‌گیریم. از آنجا که $Z(D_8) = \langle b^2 \rangle \leq G$ ، سری $1 \leq \langle b^2 \rangle \leq G$ یک سری مرکزی برای G می‌باشد.

تعریف ۵.۱.۲ فرض کنیم G یک گروه باشد. دنباله‌ی $\{G^{(n)}\}_{n=0}$ از زیر گروه‌های G را به استقرأ چنین تعریف می‌کنیم:

$$G^{(0)} = G, \quad G^{(n)} = [G^{(n-1)}, G^{(n-1)}]$$

به آسانی بررسی می‌شود که به ازای هر n صحیح نامنفی، $G^{(n)} \leq G^{(n-1)}$.

تذکر: اگر G یک گروه باشد و $N \trianglelefteq G$ ، خواهیم داشت:

$$(G/N)' = [G/N, G/N]$$

$$= \langle [aN, bN] \mid aN, bN \in G/N \rangle$$

$$= \langle [a, b]N \mid a, b \in G \rangle$$

$$= (G'N)/N.$$

بنابراین به استقرا می توان ثابت کرد:

$$(G/N)^{(n)} = (G^{(n)}N)/N.$$

تعریف ۶.۱.۲ فرض کنیم G یک گروه باشد. سری

$$G \geq G^{(1)} \geq G^{(2)} \geq G^{(3)} \geq \dots$$

را سری مشتق G می نامند.

تعریف ۷.۱.۲ گروه G را پوچ توان نامند هرگاه دارای یک سری مرکزی باشد. طول

کوتاهترین سری مرکزی G را ردهی پوچ توانی G می نامند.

قضیه ۸.۱.۲ فرض کنید G یک گروه پوچ توان از ردهی r باشد. در این صورت

(۱) هر زیرگروه G پوچ توان از ردهی حداکثر r است.

(۲) هر تصویر همریخت G پوچ توان از ردهی حداکثر r است.

برهان. به قضیه ۳.۱.۱۰ از [۱] مراجعه نمائید. ■

تعریف ۹.۱.۲ اگر $G \neq \{1\}$ یک گروه باشد، اشتراک همه‌ی زیرگروه‌های ماکسیمال G را زیرگروه فراتیننی G گوئیم و با $\phi(G)$ نشان می‌دهیم.

$$\phi(G) = \bigcap \{M \mid M \text{ زیرگروه ماکسیمال } G\}$$

در صورتی که G زیرگروه ماکسیمال نداشته باشد تعریف می‌کنیم $\phi(G) = G$. البته باید توجه کرد که هر گروه متناهی و به طور کلی هر گروه متناهیاً تولید شده زیرگروه ماکسیمال دارد.

مثال ۱۰.۱.۲ از آنجا که زیرگروه‌های ماکسیمال Q_8 عبارت‌اند از $\langle i \rangle$ ، $\langle j \rangle$ و

$\langle k \rangle$ ، خواهیم داشت:

$$\phi(Q_8) = \langle i \rangle \cap \langle j \rangle \cap \langle k \rangle = \{1, -1\}.$$

قضیه ۱۱.۱.۲ فرض کنیم G یک گروه متناهی باشد و $\phi(G) \leq N \triangleleft G$. در این صورت، N پوچ‌توان است اگر و تنها اگر $N/\phi(G)$ پوچ‌توان باشد.

برهان. به قضیه ۲.۳.۱۰ از [۱] مراجعه نمائید. ■

قضیه ۱۲.۱.۲ فرض کنیم $\phi(G)$ زیرگروه فراتیننی گروه G و P خاصیتی از گروه‌ها

باشد که در شرایط زیر صدق می‌کند:

(۱) اگر $G/\phi(G)$ خاصیت P را داشته باشد آنگاه G خاصیت P را دارد.

(۲) اگر G خاصیت P را داشته باشد آنگاه تصویر هر بروربختی از G خاصیت P را خواهد

داشت.

آنگاه اگر G/N خاصیت P را داشته باشد، زیرگروه U از G وجود خواهد داشت که از خاصیت P بهره‌مند بوده و $G = NU$.

■ برهان. به قضیه‌ی ۹.۳ از [۶] مراجعه نمایید.

تبصره ۱۳.۱.۲ با توجه به قضیه‌ی ۸.۱.۲ و ۱۱.۱.۲ از [۱]، پوچ‌توانی از آن دسته از خاصیت‌های گروه است که دو شرط قضیه‌ی قبل را دارد. از طرف دیگر با دقت در روند برهان قضیه‌ی قبل عضو مینیمال مجموعه‌ی

$$M = \{U \mid U \leq G, G = NU\}$$

همان زیرگروه مورد نظر خواهد بود. همچنین ثابت می‌شود که $U \cap N \leq \phi(U)$ و از آنجا که زیرگروه فراترینی یک گروه، پوچ‌توان می‌باشد می‌توان نتیجه گرفت که $U \cap N$ گروهی پوچ‌توان است.

تعریف ۱۴.۱.۲ گروه G را حل‌پذیر نامند هرگاه دارای یک سری زیر نرمال با عوامل آبدلی باشد.

تذکر: به راحتی قابل بررسی است که G حل‌پذیر است اگر و تنها اگر عدد صحیح نامنفی مانند n وجود داشته باشد به طوری که $G^{(n)} = 1$.

قضیه ۱۵.۱.۲ گروه متناهی G حل‌پذیر است اگر و تنها اگر عناصر نابدیهی $a, b, c \in G$ وجود نداشته باشند که مرتبه‌هایشان نسبت به هم اول بوده و $abc = 1_G$.

■ برهان. به [۱۴] صفحه‌ی ۳۸۹ مراجعه شود.

مثال ۱۶.۱.۲ گروه متناهی A_5 را در نظر می‌گیریم. قرار می‌دهیم $a = (3\ 2\ 5)$ ،
 $b = (1\ 3\ 4\ 5\ 2)$ و $c = (1\ 2)(3\ 4)$. به راحتی محاسبه می‌شود که $abc = 1_G$.

۲.۱.۲ مانده‌ی حل‌پذیری

تعریف ۱۷.۱.۲ مانده‌ی حل‌پذیری ^{1} گروه G ، کوچکترین زیرگروه نرمال G است که،
گروه خارج‌قسمتی متناظر با آن حل‌پذیر باشد.

قضیه ۱۸.۱.۲ فرض کنیم $N \trianglelefteq G$ ، G/N حل‌پذیر است اگر و تنها اگر N شامل مانده‌ی
حل‌پذیری G باشد.

برهان. فرض کنیم $S(G)$ کوچکترین عضو سری مشتق G باشد. اگر G/N حل‌پذیر
باشد، به ازای یک عدد صحیح نامنفی مانند m داریم:

$$\begin{aligned}(G/N)^{(m)} &= (G^{(m)}N)/N \\ &= \{N\}\end{aligned}$$

بنابراین $S(G) \leq G^{(m)} \leq N$.

از طرف دیگر اگر $S(G) \leq N$ باشد و n کوچکترین عدد صحیح نامنفی‌ای باشد که
 $G^{(n)} = S(G)$ خواهیم داشت:

$$(G/N)^{(n)} = (G^{(n)}N)/N$$

---

solvable residual¹

$$= (S(G)N)/N$$

$$= \{N\}$$

و این یعنی G/N حل پذیر است.

در حقیقت تا اینجا ثابت کردیم که: G/N حل پذیر است اگر و تنها اگر N شامل $S(G)$ باشد. با توجه به حل پذیری $G/S(G)$ ، تعریف مانده‌ی حل پذیری و آنچه در بالا ثابت کردیم کاملاً واضح است که $S(G)$ ، همان مانده‌ی حل پذیری G می‌باشد و در نتیجه برهان به پایان می‌رسد. ■

تبصره ۱۹.۱.۲ مانده‌ی حل پذیری G ، که با توجه به قضیه‌ی قبل، کوچکترین عضو سری مشتق G است، رادیکال تام G^2 (بزرگترین زیر گروه تام G که منحصر بفرد هم هست) نیز می‌باشد. توجه شود که اگر گروهی حل پذیر باشد، مانده‌ی حل پذیری آن زیر گروه همانی است. (قضیه‌ی ۱۶.۳.۲ را ببینید.) و اگر گروهی حل پذیر نباشد حتماً مانده‌ی حل پذیری نابدیهی خواهد داشت چرا که جملات سری مشتق آن، از یک جا به بعد برابر می‌باشند.

مثال ۲۰.۱.۲ چون A_n به ازای $n \geq 5$ ، گروهی ساده و ناآبلی است، سری مشتق S_n عبارت است از $S_n \geq A_n = A_n = \dots$. بنابراین مانده‌ی حل پذیری S_n به ازای $n \geq 5$ ، A_n می‌باشد.

۳.۱.۲ زیرگروه‌های هال

---

perfect radical^۲

تعریف ۲۱.۱.۲ فرض کنیم G یک گروه باشد و $H \leq G$ ، زیر گروه K از G را یک متمم (G در) گویند هر گاه $G = HK$ و $H \cap K = 1$.

تعریف ۲۲.۱.۲ فرض کنیم G گروهی متناهی و $|G| = mn$ باشد به طوری که $(m, n) = 1$. هر زیر گروه G از مرتبه m را یک زیر گروه هال می نامند. به عبارت دیگر، زیر گروه H از G را زیر گروه هال گویند در صورتی که اعداد طبیعی $|H|$ و $|G : H|$ نسبت به هم اول باشند.

قضیه ۲۳.۱.۲ فرض کنیم G یک گروه حل پذیر متناهی از مرتبه mn باشد که در آن m و n دو عدد طبیعی متباین اند، در این صورت:

(۱) G دارای یک زیر گروه هال از مرتبه m است.

(۲) هر دو زیر گروه هال G از مرتبه m ، مزدوج اند.

(۳) اگر $m' | m$ و S زیر گروهی از مرتبه m' باشد آنگاه S زیر مجموعه‌ی یک زیر گروه هال از مرتبه m است.

■

برهان. قضیه‌ی ۶.۲.۱۱ از [۱].

نتیجه ۲۴.۱.۲ اگر G یک گروه حل پذیر متناهی و H یک زیر گروه هال آن باشد، آنگاه H در G یک متمم است.

قضیه ۲۵.۱.۲ فرض کنیم G یک گروه حل‌پذیر متناهی باشد و $\{p_1, \dots, p_m\}$ مجموعه‌ی تمام اعداد اول متمایزی باشد که، $|G|$ را عادی می‌کنند. در این صورت مجموعه‌ای از زیرگروه‌های سیلوی G مانند $\{P_1, \dots, P_n\}$ ، که در آن $P_i \in Syl_{p_i}$ ، وجود دارد به طوری که به ازای هر i و j که $1 \leq i, j \leq n$ ، $P_i P_j = P_j P_i$.

برهان. فرض کنیم $|G| = p_1^{e_1} \cdots p_n^{e_n}$. با توجه به قضیه‌ی ۲۳.۱.۲، به ازای هر $1 \leq i \leq n$ ، G دارای زیرگروه‌های H_i مانند H_i است به طوری که $|G : H_i| = p_i^{e_i}$. در این صورت به ازای $i \neq j$ ، $(|G : H_i|, |G : H_j|) = 1$ و در نتیجه $|G : H_i \cap H_j| = p_i^{e_i} p_j^{e_j}$. و این یعنی $H_i \cap H_j$ زیرگروه‌های G است. به همین ترتیب به ازای هر $i \neq j \neq k$ ، خواهیم داشت:

$$|G : H_i \cap H_j \cap H_k| = p_i^{e_i} p_j^{e_j} p_k^{e_k}.$$

به ویژه $P_i = \bigcap_{j \neq i} H_j$ یک سیلوی p_i زیرگروه G و $Q_{ij} = \bigcap_{k \neq i, j} H_k$ یک زیرگروه‌های G است که $|Q_{ij}| = |P_i P_j|$ ، اما $P_i P_j \subseteq Q_{ij}$ ، در نتیجه $P_i P_j = Q_{ij}$. و این در حالی است که در تعریف ترتیب i و j مهم نیست، بنابراین $P_i P_j = Q_{ij} = P_j P_i$. ■

قضیه ۲۶.۱.۲ فرض کنیم G یک گروه متناهی باشد، $N \triangleleft G$ و $N \leq M \leq G$. در این صورت $M/N \in Syl_p(G/N)$ اگر و تنها اگر $M = PN$ که در آن $P \in Syl_p(G)$.

■ **برهان.** قضیه‌ی ۱۹.۱.۴ از [۱].

قضیه ۲۷.۱.۲ فرض کنیم G یک گروه متناهی و p عددی اول باشد. به علاوه فرض کنیم $P \in Syl_p(G)$ و $N \triangleleft G$. در این صورت، $P \cap N$ یک p -زیرگروه سیلوی N است.

■ **برهان.** قضیه‌ی ۱۸.۱.۴ از [۱].